

כולל שישי שבת "שיח יצחק"
בראשות הגאון ר' ישעיהו לוינשטיין שליט"א
נתייסד לזכות לרפואתה השלימה של האשה
רחל לאה בת יהודית חנה
ע"פ עצת וברכתו של הגאון הגדול
הגר"ח קניבסקי זצוק"ל

גליונות עזרת השמיטה

שע"י קונטרס עזרת אליעזר
רמב"ם פרק ה תחילת הלכה יג

מדרבנן וא"כ הוא הדין בפירות שביעית. והא דיליף לה בתורת כהנים מקרא אשר בארצך אפשר דאסמכתא בעלמא הוא.

אולם הביא שמתשובת מהרי"ל דיסקין שבספר ציץ הקודש ח"א סימן טו' מבואר דס"ל שאיסור הוצאת פירות שביעית הוא מן התורה.

בגמ' בפסחים נב' ע"ב "ת"ר פירות שיצאו מארץ ישראל לחוצה לארץ מתבערין בכל מקום שהן ר' שמעון בן אלעזר אומר יחזרו למקומן ויתבערו משום שנאמר בארצך וכו'".

בהערות למרן הגרי"ש אלישיב זצוק"ל בפסחים שם בסוגיא עמוד רנב' כתב, שלענין תרומה טמאה אמרינן שאסור להוציא לחוץ לארץ לבערם שם אלא צריך להחזיר. ומפרשים דהמקור לדין זה הוא כדמצינו בפסחים מט' ע"א גביקדשים שיצאו דמחזירים אותם ומבערים אותם במקומם הראוי להם, קדשים קלים בכל ירושלים, וקדשי קדשים בעזרה שצריך לבערם במקום אכילתם. והכא נמי גבי תרומה שנטמאו במקום טומאתם שם צריך לבערם. והכא נמי דרשינן הכא בגמ' וכן בתורת כהנים גבי שביעית דאף שאין בהם קדושה כמו קדשים ותרומה, מ"מ יש בהם מעלה ולכן דנוהו כקדשים כ"כ הראשונים. וצריך לומר דאף שבגמ' קאמר שנאמר וכו', מ"מ הוי אסמכתא. ולכן יש לומר ג"כ דכיון שצריכים להתבער בארץ ישראל הכא נמי אסור להוציאם לחוץ לארץ שמקום אכילתם הוא רק במקום ביעורם. ואמנם לכך יש בזה מחלוקת אי חייב להחזירם כשכבר הוציאם בדיעבד, ומאחר שאינו איסור ברור, דאסמכתא היא.

בשיעורי שבט הלוי על שביעית עמוד שז' הביא בתחילה את טעם הר"ש באיסור להוציא לחוץ לארץ משום ביעור, וכתב שברמב"ם לא משמע כן שהרי כתב בסתמא, הרי דאין כוונתו משום האיסור דאחר הביעור, אלא בכל גווי אסור להוציא, דאל"ה ה' צריך לפרש דהוא משום הביעור. ובפרט דהרמב"ם חילקו לשני הלכות, דכאן כתב האיסור להוציא, ולהלן פרק ז' הלכה יב' כתב דאם הוציאו לחוץ לארץ מתבערין במקומן, ואם איסור ההוצאה לחוץ לארץ הוא משום הביעור, הול"ל הכא בחדא מחתא. ופשטות דברי הרמב"ם משמע דהטעם משום דצריך לאכול הפירות בארץ ישראל וכדרשת התורה כהנים בארצך תהיה כל תבואתה לאכול.

בחוט שני עמוד רפב' מביא את דברי הר"ש שהביא את הגמ' בפסחים שנחלקו ת"ק ורשב"א בפירות שיצאו מארץ ישראל לחוץ לארץ, שלפי ת"ק מתבערין בכל מקום שהן, ורשב"א אומר יחזרו למקומן ויתבערו משום שנאמר בארצך, ופירש הר"ז המחלוקת אם מותר להוציא לחוץ לארץ. ולפי"ז טעם האיסור להוציא לחוץ לארץ הוא משום דבעינן לבערם בארץ ואם אכלו בחוץ לארץ תו לו חייל דין ביעור, וכן אם הוציא לאחר שהפקירן בזמן הביעור וחזר וזכה בהן מותר.

לעילוי נשמת מרן הגר"ח קניבסקי זצוק"ל גלב"ע שושן פורים ט"ו אדר ב' תשפ"ב

תוכן הענינים¹

- 1..... הלכה יג.
- 1..... באיסור הוצאת פירות שביעית לחוץ לארץ.
- 2..... באיסור הוצאת פירות שביעית לחוץ לארץ לסחורה או לאכילה, ובצריך לצידה.
- 3..... איך מותר להוציא לחוץ לארץ הרי מטמא פירות שביעית בטומאת העמים.
- 3..... להוציא אתרוגים של שביעית לחוץ לארץ.

הלכה יג.²

באיסור הוצאת פירות שביעית לחוץ לארץ.
כתב הרמב"ם "פירות שביעית אין מוציאין אותן מהארץ לחוצה לארץ ואפילו לסוריא".

הרדב"ז והכסף משנה והמהר"י קורקוס כתבו שהמקור של דברי הרמב"ם הוא מפרק ו' משנה ה' אין מוציאין שמן שריפה ופירות שביעית מהארץ לחוץ לארץ. אמר ר' שמעון שמעתי בפירוש שמוציאין לסוריא ואין מוציאין לחוץ לארץ".

מבואר במשנה שיש איסור להוציא פירות שביעית לחוץ לארץ, וכל המחלוקת במשנה אם מותר להוציא מארץ ישראל לסוריא, ובזה פסק הרמב"ם כ"ק שאסור להוציא מארץ ישראל לסוריא.

בטעם שאסור להוציא פירות שביעית לחוץ לארץ, כתבו **הרע"ב מברטנורא והתפארת ישראל** שצריכים ביעור בארץ דכתיב בארצך תהיה כ לתבואתה לאכול. וכן כתב **הר"ש** "וכן פירות שביעית בעינן ביעור בארץ". דהיינו שכיון שצריך לבער פירות שביעית בזמן הביעור בארץ ישראל, לכן לא יוציא הפירות שביעית לחוץ לארץ.

במשנת זרעים במשנת שביעית כאן על הר"ש הערה 258 הביא מה שכתב **הר"ש משאנץ** "ושמא הוי טעמא דאין מוציאין פירות שביעית לחוץ לארץ שמא יתחלפו בפירות חוץ לארץ ויהא נוהג בהם מנהג חולין".

עוד הביא שם בשם **הראב"ד** על התורה כהנים בהר פ"א ט', שאם יצאו פירות שביעית לחוץ לארץ אסורין באכילה ונראה לי הטעם כדי שלא יתחלפו בפירות חוץ לארץ. ונמצאו פירות שביעית יוצאין לחולין וכו'. ועיין עוד במשנת זרעים מה שכתב בזה.

במנחת שלמה כאן על המשנה פ"ו מ"ה עמוד קס' כתב מהא דכילל התנא איסור הוצאת פירות שביעית יחד עם איסור הוצאת תרומה, משמע שהאיסור רק מדרבנן. שהרי בתרומה האיסור הוא ודאי רק

² הגיליון הזה עוסק רק ברישא של הלכה, ואילו על המשך דברי הרמב"ם עיין בגיליון 28

¹ יש אפשרות לקבל אי"ה את הגיליון במייל-036164702A@gmail.com

כולל שישי שבת "שיח יצחק"
בראשות הגאון ר' ישעיהו לוינשטיין שליט"א
נתייסד לזכות לרפואתה השלימה של האשה
רחל לאה בת יהודית חנה
ע"פ עצת וברכתו של הגאון הגדול
הגר"ח קניבסקי זצוק"ל

גליונות עזרת השמיטה

שע"י קונטרס עזרת אליעזר
רמב"ם פרק ה תחילת הלכה יג

מארץ לחוצה לארץ הוה בדיה גרבא דחמרא דשביעית משמע דלאו אדעתיה".

בחוט שני עמוד רפב' מביא את שני תירוצי התוס' בפסחים דבמתני' מיירי שמוציאן לאכילה ורב ספרא הוציא לסחורה דיש סחורה מותרת, אי נמי שהיה בשוגג.

ומביא שבחכמת אדם שער משפטי ארץ פרק יא' הלכה יג' בבינת אדם ס"ק ה' הקשה מהא דאיתא במסכת ב"ב צ' ע"ב "ת"ר אין מוציאין פירות מארץ ישראל דברים שיש בהם חיי נפש כגון ינות שמנים וסלתות וכו'. והיאך כתבו התוס' שמותר להוציא לחוץ לארץ פירות שביעית כשהם לסחורה, והרי עכ"פ אסור משום דאין מוציאין לחוץ לארץ אף בשאר שנים, ותירץ דבשאר שנים מותר להוציא דבר מועט כגרבא דחמרא אבל בשביעית אף דבר מועט אסור אלא א"כ מוציאן לסחורה.

עוד הביא בחוט שני שבפאת השולחן ס"ה הי"ח כתב דנקטינן כתירוץ בתרא של התוס' דרב ספרא היה שוגג, וראיה שהרי גם בשאר שני שבוע אסור להוציא לחוץ לארץ ומאי קמ"ל, על כרחך דבשביעית אסור להוליך עמו לדרכו אפילו מעט.

והעיר החוט שני שצ"ע ראיתו, דבפשטות הנך דברים המנויין במסכת ב"ב שאסור להוציאן הם בדוקא שכן הם עיקר חיות האדם ולא אסרו כל דבר מאכל כהבנת הפאת השולחן וקמ"ל בשביעית שאף שאר פירות אסור להוציאן.

ועוד שהאיסור בשאר השנים להוציאן הוא כדי שלא יחסר פירות בארץ ישראל והיינו דוקא במצב שאפשר שיחסר ע"י הוצאתו לבני ארץ ישראל, אבל באופן שיש פירות רבים שיש די והותר לבני ארץ ישראל ואדרבה ע"י הוצאתן לחוץ לארץ יביא תועלת ורווח לבני ארץ ישראל ע"י שימכור פירותיהם ודאי שמותר וקמ"ל דבשביעית אסור.

עוד הביא החוט שני את דברי החזו"א סימן יג' ס"ק ה' שתמה על התירוץ הראשון של התוס' שמותר להוציא לחוץ לארץ פירות שביעית לסחורה, ותמוה דמאיזה טעם יש להתיר סחורה ויהיו הלוקחין מותרין לאוכלן. ולכן כתב החזו"א שיש טעות סופר בתוס' וצריך לומר דלהוציאם לסחורה אסור אבל מותר להוציאן לאכילה אבל לתירוץ בתרא שבתוס' אסור להוציאם אף לצורך אכילתו והר"ש הסכים לתירוץ בתרא שבתוס'.

ומסיים החוט שני, שלמעשה קשה להקל להוציא פירות שביעית לחוץ לארץ כשמוציאם לאכילה, אמנם אם מוציאם לחוץ לארץ כדי שיהיה לו צידה לדרה יש מקום להקל ע"פ דברי החזו"א בתוס'. **המנחת שלמה** עמוד קס' הביא את התירוץ הראשון של התוס' שמחלק שיש איסור להוציא לאכילה אבל לסחורה מותר, והעיר שצ"ע שלא אשכחן היתר להוציא לסחורה, ומביא את דברי החזו"א שמגיה משום כך שצריך לומר איפכא, דהתם מיירי לסחורה ורב ספרא אפיק לאכילה, וכוונתם לפרש דליכא איסור אלא על מנת למכור ובמכור מעט דמותר לו למכור מ"מ להוליך לחוץ לארץ לשם מכירה אסור. ולתירוץ בתרא דבשוגג הוציא אסור להוציא אף לצורך אכילתו.

אולם הביא שהר"ש כתב אח"כ "ושמא לכתחילה אפילו רבי מודה לרשב"א דאין מוציאין אפילו קודם הביעור". לפי"ז נראה שהתכוין לאסור להוציא אפילו לא יגיע לביעור, דזהו דין מיוחד דאסור להוציא ואינו תלוי בביעור דמסתפק אם אסור להוציא לחוץ לארץ משום ביעור או דיש טעם אחר לאסור להוציא.

והביא החוט שני בשם הרדב"ז שכתב טעם האיסור להוציא את כל הפירות מארץ ישראל לחוץ לארץ משום ביעור, ובשאר שנים אין מוציאין מארץ ישראל פירות שיש בהם חיי נפש, ובשביעית אסור משום ביעור, ונפק"מ בזמן הזה שאינו כזמן חז"ל וגם השו"ע שהיה שעת חירום ולא היו מכניסים ומוציאים פירות מארץ ישראל לחוץ לארץ, ומחוץ לארץ לארץ ישראל וע"כ היה נוגע לחיי נפש, אבל בזמן הזה שמוציאין ומכניסין כל סחורה ע"כ מקילין בזה.

וכתב בחוט שני שלפי הרידב"ז שאיסור הוצאת פירות שביעית משום ביעור, א"כ אם כבר נתקיים הביעור ע"י הפקר מותר בזמן הזה להוציאם לחוץ לארץ. ולכן כתב הרדב"ז לגבי זמן שהיה הרבה יין של שביעית ולא היה מה לעשות עם כל הכמות בארץ ישראל, הורה לחכות עד אחר הפסח ויבערו, ואחר שיזכו ישלחו לחוץ לארץ. אבל היו שחלקו וסברו כפשטות המשנה והרבה ראשונים דהטעם אינו משום דבעינן ביעור בארץ אלא הוא איסור הוצאה בעצם.

בדרך אמונה ס"ק צו' כתב אין מוציאין אותן מהארץ לחוצה לארץ דכתיב בארצך תהיה כל תבואתה לאכול. ובציון ההלכה ס"ק קעה כתב והוא אסמכתא דאינו אלא מדרבנן כמו שכתב מרן בסימן יג' ס"ק ג' וכן כתב הראב"ד והר"ש בתורת כהנים שם.

עוד כתב בדרך אמונה ואפילו לאכלן קודם הביעור אסור להוציאן ובדיעבד אם הוציאן אין צריך להחזירן אלא מבערן במקומן. ובציון ההלכה ס"ק קעז' מביא מה שכתב הראב"ד בתורת כהנים בהר פרשה א' דאסור לאוכלן שם אבל יכול להחזירן לארץ ישראל ולאכלן שם וכן כתב הר"ש סיריליאן צ"ע.

באיסור הוצאת פירות שביעית לחוץ לארץ לסחורה או לאכילה, ובצריך לצידה.

בגמ' בפסחים נב' ע"ב "רב ספרא נפק מארץ ישראל לחוצה לארץ הוה בהדיה גרבא דחמרא דשביעית לוו בהדיה רב הונא בריה דרב איקא ורב כהנא אמר להו איכא דשמיע ליה מיניה דרבי אבהו הלכה כר"ש בן אלעזר או לא. א"ל רב כהנא הכי א"ר אבהו הלכה כרשב"א. א"ל רב הונא בריה דרבא יקי הכי א"ר אבהו אין הלכה כרשב"א אמר רב ספראנקט הא כלא דרב הונא בידך וכו'".

התוס' שם בד"ה רב ספרא הקשו "הקשה ריב"א דתנן בפ"ו דשביעית אין מוציאין שמן שריפה ופירות שביעית מן הארץ לחוצה לארץ". ואיך רב ספרא הוציא חבית יין לחוץ לארץ. ותירצו "דהתם מיירי לאכילה ורב ספרא אפיק לסחורה דיש סחורה שמותרת אי נמי בשוגג הוציאן".

הר"ש בסוף דבריו כתב "ורב ספרא דאפיק גרבא דחמרא דשביעית מארץ לחוצה לארץ בשוגג הוה. וברוב ספרים גרסינן רב ספרא נפק

כולל שישי שבת "שיח יצחק"
בראשות הגאון ר' ישעיהו לוינשטיין שליט"א
נתייסד לזכות לרפואתה השלימה של האשה
רחל לאה בת יהודית חנה
ע"פ עצת וברכתו של הגאון הגדול
הגר"ח קניבסקי זצוק"ל

גליונות עזרת השמיטה

שע"י קונטרס עזרת אליעזר
רמב"ם פרק ה תחילת הלכה יג

עוד כתב באות יד', באותם המקומות בחוץ לארץ שרגילים לייבא לשם פירות מארץ ישראל בשנת השמיטה, צריך לברר אם הם מארץ ישראל כי שמא הם אסורים משום ספיחין, ולדעת האוסרים שמור (פירות שלא הופקרו כדין), ונעבד (פירות שנעשתה בהם מלאכה האסורה בשביעית) שמא הם פירות שמור ונעבד.

במשפטי ארץ פרק כ' אות ב' כתב, אסור להוציא פירות שביעית לחוץ לארץ בין בשביל למכור ובין בשביל לאכול, ויש המתירים בשעת הדחק ליוצא לחוץ לארץ לקחת צידה לדרך מפירות שביעית וראה שם בהערות. ופירות שביעית שהוצאו לחוץ לארץ אפילו באיסור מותר לאוכלם שם.

עיין עוד בשיעורי שבט הלוי על שביעית עמוד שט' מה שכתב בשני תירוצי התוס'.

איך מותר להוציא לחוץ לארץ הרי מטמא פירות שביעית בטומאת העמים.

ברמב"ם פרק ה' הלכה ז' מבואר שאסור לטמאות פירות שביעית ולכן כתב שם שאין סכין שמן של שביעית בידים טמאות, וכתב שם **בדרך אמונה** ס"ק מב' בין שסך לעצמו בין לאחרים, והטעם מפני שמטמא אותו ומפסידו מלאכול לטהורים ולפ"ז כ"ש שאסור לטמאות פירות שביעית.

בביאור ההלכה שם בהלכה ז' בסוף ד"ה ואין וכו' העיר מהמעשה של רב ספרא שהוציא חבית יין לחוץ לארץ כמבואר בפסחים נב' ע"ב, הרי חוץ לארץ גזרו על גושה ועל אוירה א"כ מיד שיוצא לחוץ לארץ נטמא ונמצא מטמא פירות שביעית. ולתירוץ בתרא של התוס' שיהיה בשוגג, לא קשה, אבל לתירוץ הראשון צ"ע. ושמא מיירי שכבר היה טמא מקודם והניח בצ"ע.

במתיבתא בפסחים שם בסוגיא ראיתי שהביאו שבתורת הארץ פ"ח אות סא' הקשה מדוע לא אסרו להוציא פירות שביעית לחוץ לארץ מחמת שמטמאם עי"ז בטומאת ארץ העמים, ומבואר ברמב"ם בשמיטה ויובל פ"ה ה"ז שאסור לסוך פירות שביעית בידין טמאות, ומשמע שאסור לגרום טומאה לפירות שביעית ותירץ שהאיסור לסוך פירות שביעית בידין טמאות אינו משום שאסור לטמאותם אלא שמחמת קדושת פירות שביעית הצריכו חכמים נטילת ידים אפילו לסיכתם וזהו דלא כהדרך אמונה שהאיסור משום טומאה.

להוציא אתרוגים של שביעית לחוץ לארץ.

במנחת שלמה עמוד קס' מביא שהמחברים האריכו למצוא תקנה להוצאת אתרוגים של שביעית לחוץ לארץ לצורך מצוה, שהרידב"ז כתב דכיון שאתרוג אין לו ביעור שהרי הוא דר באילנו משנה לשנה ולעולם אינו כלה מן השדה מותר להוציאם לחוץ לארץ, דהא דאין מוציאין הוא כדי שיתבערו בארץ.

והעיר המנחת שלמה, מנין פשיטא ליה להרידב"ז דאין לו ביעור, שהרי האתרוגים הנמצאים בשדה כולם שמורים הם ולא מיקרי כלל מצוי לחיה, ואין מופקדים אלא אתרוגי שביעית בלבד והני

וכתב המנחת שלמה שלכאורה כל הראשונים שהביאו את דברי התוס' העתיקו כמו הגירסא שלפנינו וצ"ע.

עוד העיר המנחת שלמה דמשמע מתוס' שרב ספרא הוציא שיעור המותר בסחורה וצ"ע דגרבא דחמרא הוא יותר משיעור שמותר למכור.

בהערות למרן הגרי"ש אלישיב זצוק"ל בפסחים עמוד רנב' על דברי התוס' שיש הבדל בין לסחורה או לאכילה הקשה דנמצא עולם הפוך שיהא סחורה קל מאכילה ואדרבה הוא, והביא שלכן החזו"א הגיה דהדין להיפך דלסחורה אסור ואם אינו רק לאכילה מותר.

אולם דעת מרן הגרי"ש זצוק"ל שלמעשה קשה להגיה ולהפך דברי התוס' מכח קושיא, ועוד שהרי תוס' רבינו פרץ ותוס' שאנץ כתבו כמו שכתוב בתוס' שלפנינו.

בדרך אמונה ס"ק צה' כתב, אין מוציאין אותן מהארץ לחוצה לארץ ויש אומרים שאין אסור להוציא אלא על מנת למכור ובמכר מעט דמותר לו למכור מ"מ להוציאו לחוץ לארץ לשם מכירה אסור. אבל אם מוציאו לאכילה מותר. ויש אומרים דבכל גווני אסור וכן הסכים הר"ש חוץ ממה שצריך צידה לדרך דזה מותר להוציא.

הגאון ר' צבי כהן זצ"ל בספרו פירות שביעית פרק י' אות א' כתב, אסור להוציא פירות שביעית מארץ ישראל לחוץ לארץ שנאמר בארצך תהיה כל תבואתה לאכול. יש אומרים שאיסור זה אינו מן התורה אלא מדרבנן, והדרשה הנ"ל אינה אלא אסמכתא. וע"ש במקורות.

עוד כתב באות ב', בראשונים ובאחרונים הובאו טעמים שונים לאיסור זה. א, לפי שביום כלות אותו מין בשדה צריך לבער את שבבית, צריך ביעור זה להיעשות בארץ ישראל. ב, שלא יתחלפו עם פירות חוץ לארץ וינהגו בהם כפירות חולין ולא בקדושת שביעית.

עוד כתב באות ג', האיסור להוציא פירות שביעית לחוץ לארץ אמור גם באופנים הבאים. א, לא היו נמכרים בארץ לא היה בהם איסור סחורה, כגון פירות שלקחם לעצמו והותיר, ויש מתירים. ב, אין כוונתו למכרם אלא לאכלם. ג, יאכלם קודם זמן הביעור. ד, הם פירות שאין בהם מצות ביעור, ויש חולקים. ה, אחר שקיימה בהם מצות ביעור, ויש חולקים. ו, דעתו להחזירם לאחר מכן לארץ ישראל. ז, אין לפירות די אוכלים בארץ. ח, נזרעו או ניטעו לייצאם לחוץ לארץ, ויש מתירים.

עוד כתב באות ה', איסור הוצאת פירות שביעית לחוץ לארץ אינו חל על מה שדרוש לצורך צידה לדרך. ובהערה יד' מביא שבקונטרס סדר השביעית שיל"ע ע"י ר"מ שפירא ז"ל אות ז' כתב, אסור להוציא פירות שביעית לחוץ לארץ (ומותר) רק מה שצריך צידה לדרך עכ"ל.

עוד מביא ששמע מרבינו הגר"ח קניבסקי זצוק"ל שהחזו"א הורה לאסור להוציא אף לצידה לדרך אלא א"כ יש צורך בכך.

עוד כתב באות ו', יש המצדד שמותר להוציא דמי שביעית (או חליפי שביעית) לחוץ לארץ.

כולל שישי שבת "שיח יצחק"
בראשות הגאון ר' ישעיהו לוינשטיין שליט"א
נתייסד לזכות לרפואתה השלימה של האשה
רחל לאה בת יהודית חנה
ע"פ עצת וברכתו של הגאון הגדול
הגר"ח קניבסקי זצוק"ל

גלינות עזרת השמיטה

שע"י קונטרס עזרת אליעזר
רמב"ם פרק ה תחילת הלכה יג

אתרוגין פירות שביעית לחוץ לארץ ומ"מ אין הפירות נאסרין ויוצאין בה.

עוד מביא שאומרים בשם החזו"א שהתיר להוציא אתרוג למצוה בתנאי שיאכלוהו מיד אחר סוכות (והיינו דאז מיקרי הוצאה לאכילה וגם שיאכל קודם זמן הביעור).

בקונטרס ביאורים ובידורים בהלכות שביעית עמוד קג' הביא שבשיעור הוסיף הגר"נ קרליץ זצוק"ל דהחזו"א התיר להוציא אחד או שתיים, והיינו משום דהוא ספק מה טעם האיסור ולכן לכתחילה אסר ובשעת הדחק התיר רק אחד או שתיים לקיים המצוה, ובתנאי שיאכלוהו מיד אח"כ דזה מיקרי שהוציא לאכילה, ולצד אחד כה"ג אין איסור.

בדרך אמונה ס"ק צו' כתב, "ולשלוח אתרוג בלתי מורכב לקיום המצוה במקום שיש להסתפק שיבטל המצוה בהעדר המשלוח הדעת נוטה להתיר ולא ליקח מהעושה סחורה ויזהר לנהוג באתרוג קדושת שביעית.

ובציון ההלכה ס"ק קעט' מביא שבארחות רבינו ח"ב עמוד שלא מובא שמרן החזו"א צוה שיאכלו אתרוג אחר סוכות, וכן שמע. ועיין בשיח אמונה במלואים עמוד 40 הערה 309

בשיח השמיטה עמוד צג' מביא את דברי הדרך אמונה שבמקום שיתכן שאם לא ישלחו אתרוג בלתי מורכב תיבטל המצוה הדעת נוטה להתר, ומבואר שדוקא בקיום ב' התנאים, א' שזה ודאי אתרוג בלתי מורכב, ב, שאם לא ישלחו יבטל המצוה.

עוד מביא ששמע מרבינו הגר"ח קניבסקי זצוק"ל שאפילו אם רק לאיש אחד חסר אתרוג מותר אף שיכול אחר להקנות לו וכה"ג, ויש לאכול את האתרוג אחרי סוכות.

עוד כתב בשיח השמיטה עמוד סב' בשם רבינו הגר"ח קניבסקי זצוק"ל שאין להוציא ירקות וכן אתרוגים מארץ ישראל לחוץ לארץ וגם ע"י אוצר בי"ד אין להתיר.

בדיני שביעית שע"י דגל ירושלים עמוד קמז' כתבו שדרך אוצר בי"ד יש שהתירו לשלוח אתרוגים לחוץ לארץ.

בבנין שלמה ח"ב עמוד ריט' כתב בתוך דבריו טעם אחר מדוע יש להדר שיקחו בחוץ לארץ מאתרוגי חו"ל, וז"ל "שבחוץ לארץ שיכולים ליקח אתרוגים של חוץ לארץ בודאי יש לחוש ליקח מאתרוגים של ארץ ישראל של שביעית מפני שמפסידה". שהרי יש איסור להפסיד פירות שביעית וע"י המשמוש ונטילת האתרוג הוא גורם להפסד כמבואר בסוגיא בסוכה לה' ע"ב לגבי איסור נטילת אתרוג של תרומה טהורה ומעשר שני שמפסידה, הגם שהרמב"ם לא הזכיר טעם זה לגבי שביעית.

באור לציון על שביעית עמוד קמח' מביא מה שדנו האחרונים לענין הוצאת אתרוגים של מצוה שיש בהם קדושת שביעית מהארץ לחוץ לארץ, אם יש דרך להתירם לשלחם לחוץ לארץ. וכתבו בזה כמה טעמים להתיר. טעם אחד לפי מה שכתבו הר"ש והרא"ש שטעם האיסור הוא משום שצריכים ביעור בארץ, א"כ לפי"ז אם יחזירו לארץ לפני זמן הביעור יש להתיר. ולפי טעם זה יש לחזיר את כל האתרוגים ששולחים לחוץ לארץ לפני זמן הביעור. ועוד

שפיר כלים לסוף ג' וד' שנה ושפיר חשיב כיש לו ביעור, וע"ש עוד בזה.

עוד העיר המנחת שלמה, מנליה לומר שהעיקר הוא מפני הביעור ודילמא העיקר הוא כדי שאכילתו וכילויין יהיו בארץ וע"ש מה שהאריך בזה.

עוד הביא המנחת שלמה בשם ציץ הקודש שכתב דיש תקנה לדבר ע"י שישלחו האתרוגים על מנת להחזירם לארץ ישראל לאחר שישתמשו בהן למצותן דתו ליכא למיחש למידי, דגם האכילה וגם הביעור יהיו בארץ.

והעיר ע"ז, חדא, דעכ"פ ביו"ט ראשון לא יוכלו לצאת בזה המצוה משום דאין להם היתר אכילה במקומם. ותו, דנהי דאין כאן חשש מצד האכילה והביעור, הא לא עדיף מהולכה בחוץ לארץ עצמה ממקום למקום שאף היא אסורה בפירות שביעית, וע"כ דהטעם הוא מפני שהולכת פירות שביעית בחוץ לרץ כבזיון הוא להם וא"כ כ"ש הוצאתן מארץ ישראל לחוץ לארץ, עד כאן דברי הציץ הקודש. וע"ש מה שהאריך במנחת שלמה בדבריו.

בהערות למרן הגרי"ש אלישיב זצוק"ל בפסחים עמוד רנב' בתוך דבריו כתב שלפי דברי התוס' היה מקום להתיר להוציא אתרוגים לחוץ לארץ מאחר שמוציאם רק לסחורה ולא לאכילה. אכן צריך להחזירם אח"כ לארץ ישראל.

עוד אמר מרן הגרי"ש זצוק"ל, שיש לדעת מתי זמן הביעור של אתרוגים שהרי דר באילנו משנה לשנה, והביא את הרידב"ז שאין ביעור לאתרוגים ולכן מותר להוציא אתרוגים לחוץ לארץ.

עוד מביא שכתבו האחרונים היתרים להוציא שהרי יראים ושלמים נוטלים בחוץ לארץ אתרוגים מארץ ישראל של שביעית, אלמא דמותר רק השאלה הוא למה.

וכתה שהנה לעיל כתב ביסוד האיסור להוציא לחוץ לארץ הוא מצד דהוי כקדשים שאכילתם וביעורם במקום קדושתם, ונמצא דרב ספרא כשהוציא לחוץ לארץ רק לסחורה ולא לאכילה, והיינו כמו באתרוגים בזמן הזה שמוציאים אותם רק לנענועים ואח"כ לאכילה אין צריך להם בחוץ לארץ ויחזירו לארץ ישראל ונמצא שאין בזה שום איסור שהרי לא יאכלום בחוץ לארץ. ולפי"ז צריך לומר שרב ספרא הוציאם לחוץ לארץ הסמוך לארץ ישראל שהיה אכן בדעתם להחזירם לאכילה לארץ ישראל, וכן בזמן הזה לכתחילה ישלחו האתרוגים על מנת להחזירם לארץ ישראל וצ"ע.

בחוט שני עמוד רפג' הביא את דברי הרידב"ז שמתיר להוציא אתרוגים לחוץ לארץ כיון דס"ל דבזמן הזה אין חובת ביעור לאתרוג מפני שעומדים על האילנות ב' או ג' שנים וכיון שאין כלה לחיה כיון שדר כמה שנים אין כאן ביעור, וכל האיסור להוציא הוא משום ביעור, וממילא באתרוגים כיון שאין ביעור מותר להוציאם וימכרם בהבלעה בחוץ לארץ. וכתב החוט שני שבזמננו אין האתרוגים מתקיימים באילן זמן רב.

עוד הביא החוט שני שהחזו"א כתב בסימן י' ס"ק ו' ד"ה ואם, שאם שולחין את האתרוגין לחוץ לארץ יש בזה משום אין מוציאין

כולל שישי שבת "שיח יצחק"
בראשות הגאון ר' ישעיהו לוינשטיין שליט"א
נתייסד לזכות לרפואתה השלימה של האשה
רחל לאה בת יהודית חנה
ע"פ עצת וברכתו של הגאון הגדול
הגר"ח קניבסקי זצוק"ל

גליונות עזרת השמיטה

שע"י קונטרס עזרת אליעזר
רמב"ם פרק ה תחילת הלכה יג

לסימני ראש השנה, אם מותר לו ליקח פירות וכו' שיש בהם קדושת שביעית, והשיב, צ"ע.

עוד שאל, הנוסע לחו"ל לראש השנה ומסתפק אם יהיו שם פירות לסימני ראש השנה, השיבני רבינו שצ"ע אם מותר לו ליקח פירות וכו' שיש בהם קדושת שביעית. ולא ידעתי בעניותי טעמו להסתפק, דהא סוף סוף מנהג זה כתבו בשו"ע (או"ח סימן תקפג' סעיף א') ומקורו טהור מדברי הגמרא הוריות דף יב. והגמרא כריתות נ. ומה גם שמוציא כמות מועטת לאכילתו. אנא ילמדנו רבינו טעם לספקו בזה. והשיב, לא מארץ ישראל.

עוד מביא בעמוד 526 ששאל, הקונה איזה פרי בחוץ לארץ, האם צריך לחשוש שמא הוא מגידולי ארץ ישראל של שביעית, ויש לנהוג בו קדושה, או נהוג בו בעניני מעשרות. והשיב, אם הוא שכיח ראוי לחוש.

טעם כתבו על פי התוס' בפסחים בתירוץ הראשון דיש סחורה שמותרת, ולפי"ז מותר לסוחרים לשלוח אתרוגי שביעית לחוץ לארץ כיון שהוא לסחורה. וטעם אחר כתבו בזמן שרוב האתרוגים היו של נכרים, על פי המנהג שלא לנהוג קדושת שביעית בפירות נכרים, וכיון שאין בהם קדושת שביעית אין איסור להוציאם. ואין טעם זה מועיל בזמנינו שרוב האתרוגים הם של ישראל, ונשארו שני הטעמים הראשונים.

ומביא שיש שרצו לומר שאף לסברת הר"ש והרא"ש אין צריך להחזיר את האתרוגים, שכיון שטעמם הוא משום שצריכים ביעור בארץ, אין טעם זה שייך באתרוג, דלעולם אין לאתרוג דין ביעור, שהרי האתרוג דר באילנו משנה לשנה ובזמן שבאים קטנים גדולים עדיין קיימים, וא"כ לעולם אינו כלה לחיה מן השדה, ולא שייך בו דין ביעור.

אולם דחה שאינו כן, שזמן הביעור באתרוג הוא בזמן שכלים מן השדה כל אתרוגי שביעית, ולא אכפת לן במה שגדלו חדשים, וכל שכלו אתרוגי שביעית חל זמן הביעור.

עוד הוסיף בעיקר הטעמים להקל, שמדברי הרמב"ם כאן שלא חילק אם מוציא לסחורה או לאכילה, וגם לא חילק אם מחזיר לפני זמן הביעור, משמע שאף שמוציא לסחורה ואף לדבר מצוה, ואף אם דעתו להחזיר, אסור להוציא את הפירות לחוץ לארץ, ואין טעמים אלו מועילים לדעת הרמב"ם.³

בקיצור דיני שביעית חלופסקי עמוד קטו' מביא ששאל לרבינו הגר"ח קניבסקי זצוק"ל, האם מותר להוציא פירות שביעית לחוץ לארץ ע"י אוצר בי"ד, והשיב, לא מצינו היתר בזה.

עוד שאל, האם מותר להוציא רימונים לחוץ לארץ לאוכלם בראש השנה האם חשיב צורך מצוה, והשיב, קשה להתיר.

בספר גיבורי כח (עמוד 285) בהערה מביא שבארחות רבינו הקהלות יעקב חלק ה' עמוד קלו' אות לא', שעוגה אפוייה שבתוכה פירות שביעית, אין להוציאה לכתחילה לחוץ לארץ. וכתב שם בגיבורי כח שיתכן שפרוסה כצידה לדרך יהי' מותר.

עוד הביא בעמוד 407 ששאל לרבינו הגר"ח קניבסקי זצוק"ל, בדרך אמונה פרק ה' ס"ק צה' התיר מרן להוציא פירות שביעית לצידה לדרך לחוץ לארץ. ובציון ההלכה ס"ק קעד' ציין למרנא החזון איש זצוק"ל. ומשמע מדברי קדשו דמותר להוציא לחוץ לארץ באופן הנזכר אף לכתחילה. אמנם ראיתי שבארו בדעת החזו"א זצוק"ל שהדבר מותר רק בשעת הדחק, וכן דעת הגרי"ש אלישיב והגר"ש ואזנר הובא דבריהם בספר משפטי ארץ שביעית פרק כ' סעיף ב. מה דעת מרן. והשיב, אם יש צורך מותר.

עוד מביא בעמוד 525 ששאל לרבינו זצוק"ל, נשאלתי מאחד שנוסח לחוץ לארץ לראש השנה ומסתפק אם יהיו שם פירות

³ עיין עוד בספר אדרת שמואל להגאון הגדול ר' שמואל סלנט עמוד שיג' ובהערה בענין שליחת אתרוגים מארץ ישראל לחוץ לארץ, הגם שנקטו שיש קנין לעכו"ם בארץ ישראל.